

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(повне найменування вищого навчального закладу)
Кафедра історії України, археології та краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
Острянка А.М.
(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ З НАУКОВОГО ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітня програма 032 Історія та археологія
(назва освітньої програми для обов'язкових дисциплін)

2021 – 2022 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

(назва кафедри)

Протокол № 1 від “31” серпня 2021 року.

Розробники: Острячко А.М., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України, археології та краєзнавства

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	Обов'язкова	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність: 032 Історія та археологія	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90.		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1	Освітній ступінь: магістр	10 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	8 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		50 год.	76 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
залік	залік		

Мета та завдання дисципліни

Оволодіння навичками практичного застосування методів історичного дослідження, ознайомлення зі способами організації та проведення історичного дослідження й представлення отриманих наукових результатів.

Завдання курсу полягає у засвоєнні методологічних засад наукового історичного дослідження та пізнавальних можливостей основних методів історичних досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- суть, зміст та форми здійснення наукових досліджень;
- особливості об'єкту історичного пізнання, проблеми історичного джерела та історичного факту;
- технологію здійснення історичного дослідження;
- основні методи історичних досліджень;

- основні форми наукових праць;

вміти:

- використовувати можливості здійснення наукових досліджень в межах законодавчого поля України;
- обґрунтовувати об'єкт, предмет, мету та завдання наукового дослідження, визначати його актуальність та характеризувати його практичну цінність;
- застосовувати на практиці методи історичного дослідження;
- писати наукові есе, тези, статті, кваліфікаційні роботи.

Очікувані результати навчання

ЗК1. Знання і розумінні предметної області і професійної діяльності, здатність до самоорганізації та самовдосконалення у професійній сфері, критичності та самокритичності мислення.

ЗК6. Здатність представляти результати досліджень та освітньої діяльності усно й письмово державною та іноземною мовами, організовувати ефективне та толерантне спілкування зі здобувачами освіти, колегами, громадськістю та науковим співтовариством з повагою до різноманітності та мультикультурності його представників.

ФК2. Володіння навичками науково-дослідної, освітньої та організаційної діяльності. Здатність здійснювати наукові історичні дослідження на сучасному теоретико-методологічному рівні.

ФК4. Здатність до самостійного пошуку та опрацювання фахової інформації з застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ФК5. Здатність усно й письмово рідною або іноземною мовою висловлювати свою точку зору, організовувати й брати участь у дискусіях та публічних наукових заходах.

ФК7. Здатність фахово планувати й реалізовувати дослідницькі й освітні проекти з обраної проблеми з використанням сучасних методологічних та теоретичних підходів.

**Тематичний план
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЙОГО ВИДИ**

Тема 1. Наука як значима діяльність для людства.

Класифікація наук. Види наукових досліджень. етапи наукового дослідження. Методологія та методика наукового дослідження.

Моделі розвитку науки. Кумулятивна модель. Модель розвитку науки К. Маркса. Позитивістська модель.

Наукознавство як система знань про наукові дослідження. Наукометрія. Філософія науки. Психологія науки.

Тема 4. Структура наукового дослідження.

Загальна характеристика проблематики наукових досліджень. вибір теми наукового дослідження з історії. Актуальність дослідження. Формулювання мети,

завдань, об'єкту та предмету наукового дослідження. практична значущість його результатів. Опрацювання історіографії. Етап збору інформації. Написання дослідження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 5. Сучасні методологічні підходи в історії.

Позитивістська, марксистська, неокантіанська, синергетична парадигми наукових студій. Напрями наукових історичних досліджень (урбаністика, некрополістика, соціальна історія, історія повсякденності, економічна історія, пам'яткознавство, історія науки і техніки).

Тема 6. Методи історичних досліджень.

Загальнонаукові методи. Дедукція та індукція. Аналіз та синтез. Класифікація та типологізація. Моделювання та схематизація. Історико-генетичний метод. Історико-порівняльний метод. Синхроністичний та діахронічний методи дослідження. структурно-функціональний аналіз. біографічний метод. методи просопографії. Критерії істинності історичного знання. понятійний апарат історичної науки

Тема 7. Апробація результатів наукових досліджень.

Виступи на наукових форумах. Підготовка доповіді на наукову конференцію. роль дискусії в науковій діяльності. Наукова стаття. Її структура. вимоги до оформлення. Тези, есе. Сучасна українська наукова періодика (друкована та електронна). Наукометричні бази періодичних та неперіодичних видань (Scopus, Web of Science, РІНЦ, Scopus). Монографія. Вимоги до написання монографій. Наукові та науково-популярні видання. українські Інтернет ресурси з історії.

Тема 8. Кваліфікаційні наукові роботи.

Магістерська робота. Загальна характеристика, особливості написання і оформлення. Дисертація на здобуття наукового ступеня. написання та процедура захисту. Спеціалізована вчена рада.

Мова наукового дослідження.

Структура курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	5нд.	с. р.		л	с	лаб.	5нд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Наукове дослідження та його види												
Тема 1. Наука як значима діяльність для людства.	6	2				4	10					10

Тема 2. Структура наукового дослідження.	34	2	14			18	18	2	4			12
Разом за змістовим модулем 1	40	4	14			22	28	2	4			22
Змістовий модуль 2. Методологія та методи історичного дослідження												
Тема 3. Сучасні методологічні підходи в історії.	20	2	4			14	11	1				16
Тема 4. Методи історичних досліджень.	16	2	4			10	39	1	4			24
Тема 5. Апробація результатів наукових досліджень.	6		4			2	11	1				6
Тема 6. Кваліфікаційні наукові роботи.	8	2	4			2	11	1				8
Разом за змістовим модулем 2	50	6	16			28	72	4	4			54
Разом	90	10	30			50	90	6	8			76

Перелік тем для практичних та семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Структура наукового дослідження: методологічні засади конструювання історичного нарративу	14
	Сучасні методологічні підходи в історії	4
	Методи історичного дослідження: методичний інструментарій історика; текст історика та методи його творення; текст магістерської роботи та особливості його творення	4
	Апробація результатів наукових досліджень	4
	Кваліфікаційні наукові роботи	4
	Разом	30

Перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, денна / заочна
1	Наука як значима діяльність для людства	4/10
2	Структура наукового дослідження	18/12
3	Сучасні методологічні підходи в історії	14/16
4	Методи історичних досліджень	10/24
7	Апробація результатів наукових досліджень	2/6
8	Кваліфікаційні наукові роботи	2/8
	Разом	50/76

Методи навчання

Лекції, на яких послідовно розкривається суть, значення та практична цінність основних понять, явищ та процесів, пов'язаних науковим історичним дослідженням. На практичних заняттях здійснюється застосування набутих на лекціях теоретичних знань на практиці – вирішення проблемних ситуацій, моделювання окремих етапів наукової діяльності, аналіз кращих практик досвідчених вчених в галузі історії.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється шляхом усного опитування, виконання тестових завдань та творчих навчальних завдань.

Засоби діагностики та успішності та якості навчання

Підсумковий контроль з дисципліни у формі заліку, ректорський контроль.

Розподіл балів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий контроль: залік	Сума
---	-----------------------------	------

ЗМ 1	ЗМ2	25	100
75 (сем. заняття) + 25 (самостійна робота)			

Методичне та технічне забезпечення

Остряк А.М. Методика наукового дослідження: навчально-методичний посібник для студентів магістратури. Чернігів, 2020.

Перелік рекомендованої літератури

Основна

Ковальченко И.Д. Методы исторического исследования. 2-е изд., доп. М.: Наука, 2003. 486 с.

Пронштейн А.П. Методика исторического исследования. Издательство Ростовского университета, 1971. 468 с.

Допоміжна

Вжосек В. Handbücher або Grundrisse. *Схід-Захід*. 2009. Вип. 13–14. С. 345–357.

Вжосек Войцех. Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії; Про історичне мислення / [пер. з польськ.]. К., 2012. 296 с.

Мазур Л.Н. Методы исторического исследования : учеб. пособие. 2-е изд. Екатеринбург : Изд-во Урал, ун-та, 2010. 608 с.

Пронштейн А.П., Данилевский И.Н. Вопросы теории и методики исторического исследования. М., 1986.

Топольський Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації. Київ: "К.І.С.", 2012. 400 с.

Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / [Пер. с ит. Е. Костюкович]. М.: Книжный дом «Университет», 2003. 2 изд. 240 с.

Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007.

Інформаційні ресурси

www.history.org.ua

www.litopys.org.ua

www.history.univ.kiev.ua/ukrbooks